

Ordu Kenti Parklarının Yeterlik ve Ulaşılabilirliği Üzerine Bir Araştırma

An Investigation of the Sufficiency and Accessibility of Parks in the City of Ordu

Kübra Nur BEYLİ^a, Murat YEŞİL^{*b}

¹Ordu Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 52200, Altınordu, Ordu

• Geliş tarihi / Received: 04.10.2019 • Düzeltilerek geliş tarihi / Received in revised form: 22.02.2020 • Kabul tarihi / Accepted: 07.03.2020

Öz

Bu çalışmanın amacı Ordu kenti, Altınordu ilçesinde bulunan 78 adet parkın nüfus-alan bağlamında yeterlik ve erişilebilirliklerinin değerlendirilmesidir. Bu çerçevede, parkların büyüklükleri ile buldukları mahallelerin nüfusları oranlanmış, kişi başına düşen, olması gereken ve ihtiyaç duyulan park alanı gereksinimi tespit edilmiştir. Bu kapsamda; parkların büyüklükleri buldukları mahallelerin nüfusları ile oranlanmış, kişi başına düşen, olması gereken ve ihtiyaç duyulan park alanları belirlenmiştir. Arcmap 10.0 programı aracılığıyla 1/1000 ölçekli uygulama imar planına noktasal konumları işlenmiş olan parklara, 400 m yarıçaplı noktasal etkili hizmet alanları oluşturularak parkların erişilebilirlikleri tespit edilmiş ve haritalandırılmıştır. Sonuç olarak, kişi başına 2.40 m² park alanı düştüğü tespit edilen Altınordu'da, toplamda 416575 m² park alanı bulunduğu ve standarda ulaşılması adına 15620 m² alanın daha park olarak değerlendirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Mevcut parkların etkili hizmet alanlarının buldukları mahalleleri büyük oranda kapsadığı ve erişilebilir oldukları görülmüştür. Çalışmanın sonunda elde edilen tüm veriler ışığında tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Erişilebilirlik, Ordu, Parklar, Yeterlik

Abstract

The aim of this study is to examine the adequacy and accessibility of 78 parks in Altınordu district of the city of Ordu according to the size of the parks and the population-area variables. In this sense, the available parking space and the ideal parking space per person were calculated through rating the parking space by the district populations. The sizes of the parks and the population of their neighborhoods were measured and the number of parking areas per person, the amount required and the amounts needed were determined. With the help of the Arcmap 10.0 program, point-to-point service areas were constructed in the 1/1000 scale application development plan and the accessibility of the parks was determined and mapped by creating effective service areas with a radius of 400 meter. In the district of Altınordu where there is a 2.40 m² park area per person, it is concluded that there is a total park area of 416575 m² and 15620 m² area should be considered as a park to reach the standard. It was evaluated that the effective service areas of the existing parks largely cover the neighborhoods where they are located and they are accessible; further, according to the results of the survey, it was obtained that the users prefer coastal parks rather than neighborhood parks. Finally, in light of all the data obtained, solutions were suggested for the problems identified.

Keywords: Accessibility, Ordu, Parks, Sufficiency

*b Murat YEŞİL; muraty25@hotmail.com, Tel: (0452) 226 52 00 (dahili: 6325), orcid.org/0000-0002-3643-5626

^a orcid.org/0000-0002-0965-1251

1. Giriş

Kentler, yerleşik hayata geçmiş olan insanların bir arada olma zorunluluklarıyla ortaya koydukları, ihtiyaçlarına göre biçimlendirdikleri yaşam mekânlarıdır. İlerleyen dönemlerde kentlerde gelişen ulaşım, sağlık, eğitim ve sosyal olanaklar ile ulaşılan yüksek yaşam standardı ve artan nüfus, fiziksel olarak kentlerin büyümelerini sağlayarak kentleşme sürecini başlatmıştır (Yeşil ve Yüksel, 2016). Kentleşmenin yoğun olarak görüldüğü alanlarda kentli; çevresel sorunlar, yoğun iş temposu, monotonluk ve serbest zaman azlığı gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. İnsanlar bu tür olumsuzluklardan, uzaklaşmak için rekreasyon amaçlı açık-yeşil alanlara yönelmeye başlamıştır. Teknolojik gelişmelerle insanların serbest zamanlarının artışı, eğitim ve gelir düzeylerinin yükselmesi ile yaşam sürelerinin uzaması gibi etkenler açık-yeşil alanlarda yapılabilen rekreasyonel etkinliklere olan talebi artmıştır (Mansuroğlu, 2002).

Açık-yeşil alanlar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkinin dengelenmesini ve kentsel yaşam koşullarının iyileştirilmesini sağlayan, kente kimlik kazandıran, rekreasyonel bakımdan kullanım potansiyeli olan kentsel alanlardır. Bu alanlar, kentlinin yaşadığı yerden zevk almasını, dinlenmesini, eğlenmesini, dolaşmasını, spor yapmasını sağlayan ve kendine has bir kimliği olan açık hava odaları niteliğindedir (Thompson, 2002). Kentsel yerleşim planları incelendiğinde,

kent içerisinde bulunan açık-yeşil alanların bazen belli planlar çerçevesinde bazen de plansız olarak kendiliğinden oluşabildiği görülmektedir. Her iki durumda da kentsel açık ve yeşil alan normları; kentin coğrafi konumu, fiziksel, demografik, doğal, politik ve mimari yapısı gibi değişkenler doğrultusunda belirlenmektedir (Gül ve Küçük, 2001). Yeşil alanların kent genelindeki dağılımlarında, kent insanının sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı, yeşil alanların içerdikleri fonksiyonel özellikler, fonksiyonların yeterliliği, fonksiyonlar arasında ilişki, hizmet ettiği kitle – nüfus ve hizmet alanı dikkate alınmalıdır (Atabeyoğlu ve Bulut, 2012). Farklı kentsel aktivitelerin gerçekleştiği arazi kullanımlarında farklı yeşil alan ihtiyaçları olacağından, yeşil alan standartlarının belirlenmesinde, kentsel alanda geçerli olan aktiviteler ve diğer arazi kullanımları da göz önünde bulundurulmalıdır (Aksoy, 2014).

Pamay, (1978)'a göre; kent içerisinde ve çevresinde bulunan yeşil alanların fiziksel ve organik bir yapıya sahip olabilmeleri için dengeli dağılımları, mekânsal kurgularla uyumlu olmaları ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelik ile nicelikte olmaları gereklidir. Açık ve yeşil alan varlığının korunması ve planlı gelişmesi sağlanarak, ulusal standartlar düzeyinde olması sağlanmalıdır. Türkiye standartlarına göre belirlenmiş olan açık ve yeşil alan normları farklı araştırmacılar tarafından derlenerek, minimum ve maksimum değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye koşulları için önerilen açık ve yeşil alan standartları (Pamay, 1978; Nasuh, 1993; Ersoy, 2015)

Açık ve Yeşil Alan Türü	Kişi Başına Düşen m ²			Minimum Alan Büyüklüğü (da)
	Ort.	Min.	Max.	
Çocuk Oyun Bahçesi	1.0	0.5	4.5	12
Spor ve Oyun Alanları	4.0	2.5	8.5	40
Kent Bahçeleri	0.25	-	-	5
Mahalle Parkı	2.5	-	-	8
Semt Parkı	5.0	-	-	50
Kent Parkı	10.0	10	40	400
Botanik ve Hayvanat Bahçesi	0.5	-	-	100
Sergi Parkları (Lunapark)	0.2	0.1	0.5	100
Koru ve Orman	5.0	3.0	9.0	2000
Çayırılık (Doğal)	5.0	-	-	50

Yeşil alan standartları ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde yeşil alan normlarına yönelik ilk gelişme 1933 yılında yayımlanan 2290 sayılı Yapı Yollar Kanununda belirlenmiştir. Kanunun 4. maddesine göre kişi başına 65 m²'lik kent alanı ayrılmıştır. Bu ayrılan alan içerisinde yeşil alanlar, koruluklar, çayırliklar ve oyun yerleri için kişi başına 4 m² alan ayrılması önerilmiştir. 1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanununda bu oran kişi başına 7 m²'ye yükseltilmiştir. 1999 yılı 23804 sayılı resmi gazetede yayımlanan "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik" hükmüne göre, kent içerisinde kişi başına 10 m² aktif yeşil alan, belediye ve mücavir alan sınırları dışında ise kişi başına 14 m² aktif yeşil alan düşecek şekilde planlaması gerektiği belirtilmiştir. 2014 yılı 29030 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği" hükmüne göre, ilçe sınırları dahilinde yapılan planlamalarda açık yeşil alanların kişi başına 10 m², il sınırı bütününde yapılan planlamalarda ise kişi başına 5 m² düşecek şekilde planlanması gerekmektedir.

Açık ve yeşil alanlar "haklar, ihtiyaçlar ve anlam" çevresinde 3 boyut kazanarak tasarlanmalıdır (Francis, 2003). Belirtilmiş olan bu 3 boyut kapsamında açık ve yeşil alanların kamusal alan olduğu, halkın her kademesine hitap etmesi gerektiği ve herkes için farklı bir anlam ifade ettiği vurgulanmaktadır. Açık yeşil alanların planlanmasında ve tasarımında alanların bir çevresel kimliğe sahip olmasına ve toplumsal değerler göz önünde bulundurularak uygulamaların yapılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Tasarımda, mekansal kapalılık, sınırların devamlılığı, sirkülasyon, yönlendirme, işlevsellik, estetik, düzen gibi tasarım elemanları dikkate alınarak, kent-mekân ve kitle-boşluk oranları belirlenerek bu oranlar doğrultusunda çalışmalar yapılmalı, yeşil alanlar farklı yeşil yollar veya ulaşım güzergâhları ile birbirine bağlanmalıdır (Kart, 2002). Açık ve yeşil alanlar nicelik ve nitelik bakımından kentlinin ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde olmalıdır.

Kentlerde bulunan açık ve yeşil alanlar kentlerin sürdürülebilirliği ve yaşam kalitesinin artırılmasında büyük bir rol üstlenmektedir. Yeşil alan sistemi içerisinde yer alan parklar kentsel yaşamın getirdiği birçok etkiyle doğadan uzaklaşmakta olan insanların tekrar doğaya yönelmelerine imkân sunan, peyzaj tasarım elemanları ile düzenlenmiş alanlardır (Nasuh, 1993). Bu alanlar, insanları fiziksel ve psikolojik yönden iyileştiren, toplumlar arasında bağı

güçlendiren, yaşamak ve çalışmak için kentleri çekici hale getiren mekânlardır (Sherer, 2003). Yerleşim yerlerinin farklı bölümlerinde ve çevresinde yapılmış olan parklar, halkın her yaş grubuna hitap ederek, aktif ve pasif karakterli rekreasyon ihtiyacına cevap veren sosyal yeşil alan niteliği taşımaktadır (Tanrıverdi, 1987). Çeşitli büyüklüklere sahip olan parklarda en önemli tasarım ögesi, parkların algılanabilir ve okunabilir nitelikte olmasıdır. Alanlar içerisinde halkın kullanımını teşvik edecek yapay ve doğal peyzaj elemanları bir arada kullanılmalıdır. Parklarda yer alacak etkinlik alanları bir birini tamamlayan ve gruplayan bir biçimde olmalı ve birbirlerinden belirli hatlar ile ayrılmalıdır (Aydemir, 2004). Ayrıca parklar, kentte görülen monoton ve katı silüeti yumuşatarak kente hareket katan kentsel tasarımın en önemli elemanıdır. Parklar; büyüklükleri ve etkili hizmet alanı, alan kullanımları, coğrafi özellikleri ve kullanıcı profilleri bakımından; milli parklar, bölge parkları, kent parkları, mahalle parkları, çocuk oyun alanları, spor alanları, hayvanat bahçeleri ve botanik parkları şeklinde sınıflara ayrılmaktadır (Gürsoy, 2018).

Sınıflandırmalarda yer alan ve en küçük yeşil alan birimi olan mahalle parkları kentlinin rekreasyonel faaliyetlerini gerçekleştirdikleri, kent dokusu içerisinde geçiş alanı niteliği taşımaktadır (Ersay, 1994).

Yıldızcı (1982), mahalle parklarını; alanı en az 8 da olan ve konutların 400-800 m yakınında, yoğun yerleşim grubuna hizmet eden yeşil alan birimi olarak tanımlamıştır. Mahalle parkları; konum ve topografik özellikleriyle sadece bir mahalleye değil, yakın çevredeki birçok mahalleye hizmet edebilecek büyüklükte ve 800-1200 m yaya ulaşım mesafesinde planlanmalıdır (Uzun, 1990). Yenice (2012)'ye göre ise ideal yürüyüş süresi ve kentsel yeşil alanların işlevleri-kullanıcı gruplarına dayalı olarak erişebilirlik mesafelerinin; çocuk oyun alanları için 400 metre, semt-mahalle parkı ve spor tesisi alanları için 800 metre olması gerekmektedir.

Simonds (1961), mahalle parkları için 1000 kişiye 1.2 ha alan ve mahalle kümesi parkları için 1000 kişiye 2 ha alan düşmesi gerektiğini belirtmiştir. Pamay (1978)'a göre, Türkiye koşulları için önerilen açık ve yeşil alan standartlarında ise mahalle parklarının kişi başı ortalama 2.5 m² olması gerekmektedir (Nasuh, 1993).

Bu çalışma ile Ordu kenti, Altınordu ilçesinde bulunan 78 adet parkın, nüfus-alan bağlamında

2. Yöntem

Çalışmanın yöntemi, konu ile ilgili literatür taraması-veri toplama, saha çalışması, analiz-sentez ve öneriler olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. Çalışma süreci içerisinde öncelikle konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. İlk aşamada; park alanları için ideal alan büyüklüğü ve erişilebilirlik sınır değerlerini belirlemek için literatür taraması yapılmıştır.

İkinci aşamada; parkların alan büyüklükleri ile buldukları mahallelerin nüfusları oranlanmış, kişi başına ortalama 2.5 m² park alanı olması gerektiği standardı (Pamay, 1978; Nasuh, 1993) üzerinden kişi başına düşen, olması gereken ve ihtiyaç duyulan park alanı miktarları tespit edilmiştir.

Üçüncü aşamada; Ordu kent merkezinde bulunan parkların erişilebilirliklerini tespit etmek için 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı, CBS yazılımı Arcmap 10.0 programına aktarılmıştır. Ordu Büyükşehir Belediyesi ve Altınordu Belediyesinden alınan park konumlarına göre Uygulama İmar planı üzerinde parklar noktasal olarak belirlenmiş ve konumlar üzerine 400 m yarıçaplı etkili hizmet alanları oluşturulmuştur (Yıldızcı, 1982; Kandemir, 2010). Oluşturulan etki alanlarına göre parkların mahalle ölçeğinde erişilebilirlik durumu tespit edilmiş ve ilgili mevzuat erişme mesafeleri bağlamında değerlendirilmiştir. Bu yöntem kurgusu kapsamında Ordu kenti 1/1000 ölçekli harita kullanılarak mahalle üniteleri düzeyinde yapılan ölçümler ile elde edilen niceliksel veriler ile erişilebilirlik haritaları oluşturulmuştur.

Son aşamada ise; Ordu kent merkezinde bulunan park alanlarının mevcut durumları etki alanları ve erişim mesafeleri bağlamında değerlendirilerek, yeterlik ve eksikliklere yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

3. Bulgular

Altınordu ilçesi merkez mahallelerinde imar planı esas olmak üzere toplamda 416575 m² alana sahip 78 adet mahalle parkı bulunmaktadır. Parkların 8'i kullanıcılara sadece dinlenme imkanı sunarak pasif rekreasyon ihtiyacına cevap verecek özellikler taşımaktadır, 19'u dinlenme alanı ve çocuk oyun alanlarından oluşmaktadır, 27'sinde dinlenme alanı, çocuk oyun alanı ve fitness ekipmanları bulunmaktadır. 24 parkta ise dinlenme, oyun, spor, piknik vb. aktif rekreasyon

etkinliklerine tam anlamıyla hizmet sunan alan kullanımları yer almaktadır.

1/1000 ölçekli uygulama imar planına işlenmiş olan parkların noktasal konumları üzerine 400 m yarıçaplı noktasal etkili hizmet alanları oluşturulup alanların erişilebilirlikleri belirlenmiştir. Parklar buldukları mahalle özelinde incelendiğinde;

kıyı yerleşkesi olan Akyazı Mahallesi 1649.64 da yüzölçümü ile Altınordu ilçesinin %7.28'lik kısmını kapsamaktadır. 17430 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 10 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 110354 m² alana sahip 12 adet park bulunmaktadır (Şekil 2). Mahalle düzeyinde yapılan hesaplamada Akyazı mahallesinde kişi başına 6.33m² park alanı düşmektedir (Tablo 2). Erişilebilirlik kapsamında parkların; Akyazı Mahallesine tamamen, Bahçelievler, Durugöl ve Karşıyaka Mahallelerine de kısmen hizmet ettiği görülmüştür (Şekil 10).

Şekil 2. Akyazı mahallesi parkları genel görünümü

Eski yerleşim alanlarından biri olan Aziziye Mahallesi 92.19 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %0.40'lık kısmını kapsamaktadır. 930 kişi nüfusa sahip olan mahallenin nüfus yoğunluğu 10 kişi/km²'dir. 1979 yılında "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu" tarafından bir kısmı kentsel sit alanı ilan edilmiş olan mahallede park bulunmamaktadır. Mahallede kişi başına 2.5m² park alanı standardının sağlanması için 2.325 m² park alanına ihtiyaç duyulmaktadır (Tablo 2).

Kıyı yerleşkesi olan Bahçelievler Mahallesi topografik olarak düz bir yapıya sahiptir. 572.28 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %2.52'lik kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 8419 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 14 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 81450m² yüzölçümüne sahip 3 adet park bulunmakta (Şekil 3) olup kişi başına 9.67m² park alanı düşmektedir (Tablo 2). Parklar erişilebilirlik kapsamında incelendiğinde; Bahçelievler Mahallesi'nin neredeyse tamamına ve sınır mahallesi olan Yeni Mahalle ile Şarkıye Mahallesi'ne de büyük oranda hizmet ettikleri belirlenmiştir (Şekil 10).

Bucak Mahallesi 979.48 da yüz ölçümü ile Altınordu İlçesinin %4.32'lik kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 16642 kişi olan mahallede km²'ye 16 kişi düşmektedir. Mahallede toplamda 5130m² alana sahip 7 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.33m² park alanı düşmektedir (Tablo 2). Erişilebilirlik kapsamında parkların Bucak Mahallesi sakinleri açısından erişilebilir olduğu, Yeni, Şarkıye, Subaşı ve Selimiye Mahallelerine de kısmen hizmet ettiği ortaya çıkmıştır.

Üniversite ana yerleşkesinin de bulunduğu ve yerleşim bakımından gelişmekte olan Cumhuriyet Mahallesi 4051.33da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %17.8'lik kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 9379 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 2.31 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 13673m² yüz ölçüme sahip 5 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.68 m² park alanı düşmektedir. Parkların alan ve fonksiyon açısından yetersiz olduğu ve mahalle sakinleri açısından tam anlamıyla erişilebilir olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 10).

Kıyı yerleşkesi olan Durugöl Mahallesi 1309.11da yüzölçümü ile Altınordu ilçesinin %5.78'lik kısmını kapsamaktadır. 8045 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 6.14 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 13395 m² alana sahip 4 adet park bulunmakta olup kişi başına 1.66 m² park alanı düşmektedir. Parkların etkili

hizmet alanının Durugöl Mahallesi'ni tamamen, Akyazı ve Karapınar mahallelerini ise kısmen kapsadığı görülmüştür (Şekil 10).

Şekil 3. Bahçelievler mahallesi parkları genel görünümü

Altınordu ilçesinin merkezi konumunda olan Düz Mahalle, 135.63 da yüz ölçümü ile ilçenin %0.59'luk kısmını kapsamaktadır. 1762 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 12 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 22860 m² alana sahip 4 park bulunmaktadır (Şekil 4). Kişi başına 12.90m² park alanı düşen mahalledeki parklar, erişilebilirlik kapsamında incelendiğinde; Düz mahalle açısından tam anlamıyla, sınır mahalleleri olan Zaferimilli, Aziziye, Şarkıye, Saray ve Selimiye mahallelerine ise kısmen erişilebilir olduğu belirlenmiştir (Şekil 10).

Şekil 4. Düz mahalle parkları genel görünümü

Topografik olarak eğimli bir yapıya sahip olan Güzelyalı Mahallesi 389.66 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %1.72'lik kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 2286 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 5.8 kişi/km²'dir. Mahallede 2.000 m² alana sahip 1 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.87 m² park alanı düşmektedir. Parkın, bulunduğu mahalle açısından yetersiz kaldığı ve erişilebilir olmadığı tespit edilmiştir.

Sanayi bölgesi olan Karapınar Mahallesi 2055.88 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %9.07'lik kısmını kapsamaktadır. 3355 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 1.63 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 8600 m² alana sahip 3 adet park (Şekil 5) bulunmakta olup kişi başına 2.56m² park alanı düşmektedir. Parkların Karapınar mahallesine büyük oranda, sınır mahalleleri olan Durugöl ve Karşıyaka Mahallelerine ise kısmen hizmet ettikleri görülmektedir (Şekil 10).

Şekil 5. Karapınar mahallesi parkları genel görünümü

Yerleşim bakımından gelişmekte olan Karşıyaka Mahallesi 2282.26 da alanı ile Altınordu ilçesinin %10'luk kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 16195 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 7 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 12150 m² alana sahip 5 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.72 m² park alanı düşmektedir. Parkların, buldukları mahalleye büyük oranda, Şirinevler Mahallesi'ne ise kısmen hizmet ettiği görülmüştür (Şekil 10).

Eski yerleşim alanlarından olan Kirazlımanı Mahallesi 396.40 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %1.75'lik kısmını kapsamaktadır. 1039 kişi nüfusa olan mahallede nüfus yoğunluğu 2.6 kişi/km²'dir. Mahallede 600 m² alana sahip 1 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.57 m² park alanı düşmektedir (Şekil 10).

Deniz kıyısı yerleşkesi olan Kumbaşı Mahallesi 1374.91 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin

%6.07'lik kısmını kapsamaktadır. 1705 kişi nüfusa olan mahallede nüfus yoğunluğu 1.24 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 5984 m² alana sahip 3 adet park bulunmaktadır (Şekil 6). Kişi başına 3.50 m² park alanı düşen mahallede, parkların mahalle sakinleri açısından erişilebilirlik sınırları içerisinde oldukları belirlenmiştir (Şekil 10).

Şekil 6. Kumbaşı mahallesi parkları genel görünümü

Eski yerleşim alanlarından olan Nizamettin Mahallesi 192.90 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %0.63'lük kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 4523 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 23 kişi/km²'dir. Mahallede 1000 m² alana sahip 1 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.22 m²

park alanı düşmektedir. Erişilebilirlik kapsamında parkın bulunduğu mahalleye büyük oranda ve Selimiye Mahallesi'ne de kısmen hizmet ettiği görülmüştür (Şekil 10).

101.65 da yüz ölçümüne sahip olan kent merkezi niteliğindeki Saray Mahallesi, Altınordu ilçesinin %0.33'lük kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 1282 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 12 kişi/km²'dir. Mahalle toplamda 4750m² alana sahip 2 adet park bulunmaktadır. (Şekil 7). Kişi başına 3.70 m² park alanı düşen mahallede parkların; Saray, Aziziye ve Düz Mahalleye tamamen, Şarkiye Mahallesi'ne büyük oranda ve Selimiye Mahallesi'ne ise kısmen hizmet ettikleri görülmektedir (Şekil 10).

Şekil 7. Saray mahallesi parkları genel görünümü

Selimiye Mahallesi 550.41 da yüz ölçümü ile Altınordu İlçesinin %2.43'lük kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 9482 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 17 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 9800m² alana sahip 4 adet park bulunmakta olup kişi başına 1.03 m² park alanı düşmektedir. Parklar erişilebilirlik bakımından incelendiğinde; Selimiye Mahallesi tamamen, Düz, Şarkıye ve Saray Mahallelerine büyük oranda, Nizamettin ve Düz Mahallelerine ise kısmen hizmet ettiği görülmüştür.

Subaşı Mahallesi 264.96 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %1.17'lik kısmını kapsamaktadır. 8532 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 32 kişi/km²'dir. Mahallede toplam 2900 m² alana sahip 2 adet park bulunmaktadır. Kişi başına 0.33 m² park alanı düşen mahallede parklar, Subaşı Mahallesi tamamen, Bucak, Şahincili ve Yeni Mahalleye ise kısmen hizmet edebilmektedir (Şekil 10).

Gelişmekte olan yerleşim alanlarına sahip Şahincili Mahallesi 2054.29 da yüz ölçümü ile Altınordu İlçesinin %9.07'lik kısmını kapsamaktadır. 24426 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 11 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 24260 m² alana sahip 8 adet park bulunmakta olup kişi başına 1.00 m² park alanı düşmektedir. Parklar etkili hizmet alanı bakımından incelendiğinde Şahincili ve Subaşı Mahallelerini büyük oranda kapsamakta, Şirinevler Mahallesi ise kısmen bu alan içerisine girebilmektedir.

Kent merkezi konumundaki Şarkıye Mahallesi 787 da yüz ölçümü ile Altınordu'nun %3.47'lik kısmını kaplamaktadır. Nüfusu 3781 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 4.8 kişi/km²'dir. Mahallede 53000 m² alana sahip 1 adet park bulunmaktadır (Şekil 8). Kişi başı 14.0 m² park alanı düşen mahallede kıyı parkı niteliğindeki bu park, konumu itibarıyla çekim merkezi haline gelmiştir. Dolayısıyla kentin geneline hizmet ettiğini söylemek mümkündür.

Yerleşim bakımından gelişmekte olan Şirinevler Mahallesi 1306.22 da yüz ölçümü ile Altınordu'nun %5.76'lık kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 15567 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 11 kişi/km²'dir. Mahallede toplamda 24306 m² alana sahip 9 adet park bulunmakta olup kişi başına 1.56 m² park alanı düşmektedir. Parklar erişilebilirlik kapsamında incelendiğinde; Şirinevler Mahallesi tam anlamıyla, Yeni, Karşıyaka, Akyazı ve Şahincili Mahallelerine ise kısmen hizmet ettiği görülmüştür (Şekil 10).

Deniz kıyısı yerleşkesi olan Taşbaşı Mahallesi genel olarak eğimli bir yapıya sahiptir. 193.16 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %0.85'lik kısmını kapsamaktadır. 1368 kişi nüfusa sahip olan mahallede nüfus yoğunluğu 7 kişi/km²'dir. Mahalle 1979 yılında "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu" tarafından bir kısmı kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Mahallede toplamda 19.763 m² alana sahip 2 park alanı bulunmakta (Şekil 9) olup kişi başı 14.4 m² park alanı düşmektedir (Tablo 2). Erişilebilirlik anlamında Taşbaşı Mahallesi tamamen, sınır mahalleleri olan Kirazlımanı ve Zaferimilli Mahallelerine ise kısmen hizmet ettikleri tespit edilmiştir.

Şekil 8. Şarkıye mahallesi kıyı parkları

Kentin merkezi niteliğinde olan Yeni Mahalle 551.77 da yüz ölçümü ile Altınordu ilçesinin %2.43'lük alanını kaplamaktadır. Nüfusu 15444 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 27 kişi/km²'dir. Mahallede 600 m²'lik 1 adet park bulunmakta olup kişi başına 0.03 m² park alanı düşmektedir.

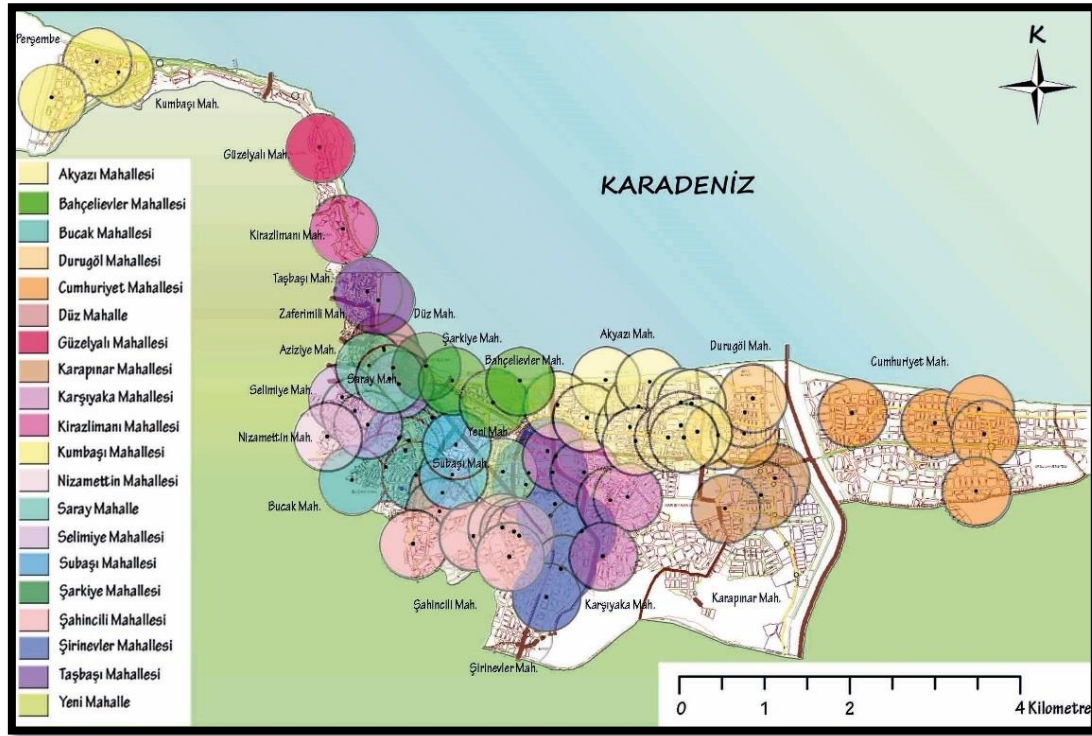
Şekil 9. Taşbaşı Mahallesi parkları genel görünümü

1979 yılında “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Kurulu” tarafından bir kısmı kentsel sit alanı ilan edilmiş eski yerleşim alanlarından biri olan Zaferimilli Mahallesi, 160.11 da yüz ölçümüne sahip olan Altınordu ilçesinin %0.70’lik kısmını kapsamaktadır. Nüfusu 1285 kişi olan mahallede nüfus yoğunluğu 8 kişi/km²’dir ve mahallede park bulunmamaktadır. Mahallede kişi başına 2.5 m² park alanı standardının sağlanması için 3212 m²’lik park alanı oluşturulması gerekmektedir.

40 mahalleden oluşan Altınordu’da, ilçe merkezini oluşturan 22 mahallenin toplam nüfusu 172878 kişidir ve kişi başına 2.40 m² park alanı düşmektedir. Pamay (1978)’a göre kişi başına düşmesi gereken ortalama 2.50 m² park alanı standardının altında kalan ilçede, standarda ulaşılması için toplamda 15620 m²’lik park alanına daha ihtiyaç duyulmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Altınordu ilçesi parkları ve yeterlikleri analizi

Nitelik	Mahalle Adı	Nüfus (Kişi)	Park Sayısı	Alan (m ²)	Kişi Başına Düşen Miktar	Olması Gereken Alan (m ²)	İhtiyaç Duyulan Alan (m ²)
Eski Yerleşim Alanları	Aziziye	930	-	-	-	2325	2325
	Bucak	16642	7	5130	0.30	41605	36475
	Güzelyalı	2286	1	2000	0.87	5715	3715
	Kirazlımanı	1039	1	600	0.57	2597	1997
	Nizamettin	4523	1	1000	0.22	11307	10307
	Selimiye	9483	4	9800	1.03	23707	13907
	Subaşı	8532	2	2900	0.33	21330	18430
	Zaferimilli	1285	-	-	-	3212	3212
	Yeni	15444	1	600	0.03	38610	38010
Kent Merkezi	Düz	1762	4	22860	12.90	-	-
	Saray	1282	2	4750	3.70	-	-
	Şarkiye	3781	1	53000	14.00	-	-
Kıyı Yerleşkesi	Akyazı	17430	12	110354	6.33	-	-
	Bahçelievler	8419	3	81450	9.67	-	-
	Durugöl	8045	4	13395	1.66	20112	6717
	Kumbaşı	1705	3	5984	3.50	-	-
	Taşbaşı	1368	2	19763	14.40	-	-
Sanayi Bölgesi	Karapınar	3355	3	8600	2.56	-	-
Gelişmekte olan alanlar	Cumhuriyet	9379	5	13673	0.68	23447	9774
	Karşıyaka	16195	5	12150	0.75	40487	28337
	Şahincili	24426	8	24260	1.13	61065	33305
	Şirinevler	15567	9	24306	1.56	38917	14611
Toplam		172878	78	416575	2.40	432195	15620

Şekil 10. Ordu kenti Altınordu ilçesi parklarının erişilebilirlik analizi

4. Değerlendirme ve Öneriler

Bu çalışma kapsamında, Ordu kenti Altınordu ilçesinde bulunan parkların, alansal yeterlilikleri ve erişilebilirlikleri incelenmiştir. İncelenen mahallelerin nüfusları ve park alanlarının yeterliliklerine bakıldığında 8 mahalle standartların üstünde, 12 mahalle standartların altında kalmaktadır.

Mahalleler mekansal karakterlerine göre değerlendirildiğinde; Altınordu ilçesinin ilk kuruluş yerleşimleri olan mahallelerde (Aziziye, Bucak, Güzelyalı, Kirazlımanı, Nizamettin, Selimiye, Subaşı, Zaferimilli) parkların nüfusa oranla yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bucak ve Selimiye mahallelerinde bulunan parklar her ne kadar erişilebilir konumda olsalar da parklar alansal büyüklüğü ile sırasıyla 32 kişi/km² ve 17 kişi/km² olan nüfus yoğunluğuna göre yeterli gösterememektedir. Güzelyalı ve Kirazlımanı mahallelerinde nüfus yoğunluğu her ne kadar az olsa da mahallelerin topoğrafik koşulları, mevcut bulunan fındık bahçeleri ve kuzey yönünden geçen E 70 karayoluna yakın olması mahalleleri sınırlandırmış ve gelişmelerine engel olmuştur. Bundan dolayı parklar mahalle nüfusuna oranla yetersiz kalmıştır.

Kent merkezi (Düz, Saray, Şarkıye) ve kıyı yerleşkesi olan mahallelerde (Akyazı, Bahçelievler, Kumbaşı, Taşbaşı), halkın sosyo-

ekonomik yapısı, kıyı alanlarının çekiciliği ve mahallelerin topoğrafik olarak düz bir yapıya sahip olmalarından dolayı bu mahallelerde parklar standartların üzerinde bir değere sahiptir. Aynı zamanda Akyazı ve Bahçelievler mahalleleri mekansal karakteri bakımından değerlendirildiğinde erişilebilir, yaşayanları açısından ihtiyaç duyulan hizmetlerin kaliteli olarak sunulduğu güvenli ve yaşayanları açısından aidiyet duygusu gelişmiş olmakla birlikte bu mahallelerde yaşayanlar genel olarak yüksek gelir grubuna sahiptirler.

Sanayi bölgesi olan Karapınar mahallesindeki parklar, alanın ticaret bölgesi olması ve nüfus yoğunluğunun az olmasından (1.63 kişi/km²) dolayı mevcut nüfusa oranla yeterli göstermektedir. Karapınar mahallesinde bulunan 3 adet park, mahallede bulunan yerleşim bölgeleri için ulaşılabilir özelliktedir. Park olmayan alanlar sanayi bölgesi olduğundan ve mahallede kişi başına 2.56 m² park alanı düştüğünden mevcut parkların yeterli olduğu görülmüştür.

Henüz yapısal ve nüfus yoğunluğu bakımından gelişimini tamamlamamış olan mahallelerde (Cumhuriyet, Karşıyaka, Şahincili, Şirinevler) bulunan parkların mevcut nüfusun ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmadığı görülmüştür.

Cumhuriyet mahallesinde yerleşim yoğun olarak kıyı bölümünde ve mahalleyi ikiye bölen E70

karayolunun güney yönündedir. Kişi başına düşen park alanı standartlarına ulaşmak adına toplamda 9774 m² olacak şekilde park alanına ihtiyaç duyulmaktadır. Yerleşim bakımından henüz gelişmekte olan bu mahalle nüfus yoğunluğu (2.31 kişi/km²) bakımından her ne kadar az olsa da mevcutta bulunan park alanları nüfusa göre yeterlik göstermemekle birlikte, homojen dağılmadıklarından erişilebilir olmadıkları belirlenmiştir.

Şahincili, Şirinevler ve Bucak mahallelerinde park sayısı her ne kadar fazla olsa da parklar alansal olarak mahalle nüfusuna oranla yeterlik gösterememektedir. Standartlara ulaşılması adına mahallede bulunan kamusal alanların kullanıcı ihtiyaçlarına göre değerlendirilmesi ve bu alanlarda yapılacak olan düzenlemelerin hem yeşil alan miktarına katkı sağlayacak hem de mahalle sakinlerinin yararına olacak şekilde artırılması gerekmektedir.

Karşıyaka mahallesindeki parkların bir aks üzerinde sıralandığı ve mahallede homojen olarak dağılmadığı görülmektedir. Kişi başına düşen park alanı miktarının standartların çok altında kaldığı ve mevcut parkların mahallenin tamamı açısından etkili hizmet alanı içinde olmamasından dolayı mahallede park sayısının 4 adet (her bir park yaklaşık 7.000 m² olacak şekilde) artırılıp homojen bir şekilde dağıtılması gerekmektedir.

Ordu kenti için önemli bir kalite göstergesi olan parklar, nüfus oranına göre alansal yeterlikleri standartların altında kalmış olsa da Altınordu ilçesine büyük oranda hizmet ettikleri tespit edilmiştir. Alansal olarak standartlara ulaşılması adına farklı işlevsel yapıya sahip kentsel yeşil alan kullanımlarının mekânsal yeterlik ve erişilebilirlik açısından kent bütününde dengeli dağılımının sağlanması ve kent halkının yararlanmasına imkan sunacak rekreasyon alanlarını içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; parkların planlama ve tasarım aşamalarında mahallelerin tarihsel gelişimleri ve kültürel özellikleri dikkate alınmalıdır. Alanın doğal özellikleri, arazi formu, nüfus yoğunluğu tespit edilmeli, parkların alan büyüklükleri ve formu bu özelliklere göre şekillendirilmelidir. Tüm mahalle halkına hitap edecek büyüklüğe sahip olan parklar mahalle içerisinde homojen olarak dağıtılmalı ve aynı zamanda erişilebilir olmalıdır. Mahalle nüfuslarının yaş grup dağılımları, sosyo-kültürel özellikleri araştırılmalı ve parkları işlevsel hale getiren donatı elemanları,

yeşil alanlar ve çocuk oyun alanları ihtiyaca yönelik biçimlendirilmelidir.

Katkı Belirtme

Bu çalışma, “Ordu Kenti Parklarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kaynaklar

- Aksoy, Y., 2014. Türkiye’de Yeşil Alanlarla İlgili Yasal Düzenlemeler. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 13(26), 1-20.
- Anonim, 2012. Ordu İli Doğa Master Planı 2013-2023. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. XI. Bölge Müdürlüğü Ordu Şube Müdürlüğü. Ordu.
- Anonim, 2018. <https://www.nufusu.com/il/ordu-nufusu> (Erişim Tarihi: 14.11.2018).
- Atabeyoğlu, Ö. ve Bulut, Y., 2012. Ordu Kenti Mevcut Yeşil Alanlarının Değerlendirilmesi. Akademik Ziraat Dergisi 1(2), 67-76
- Aydemir, S.E., 2004. Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar “Rekreasyon”: Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı. Akademi Yayın Evi, Ders Notları, Trabzon, 285-335.
- Ersoy, M., 1994. Kentsel Alan Kullanım Normları. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Basım İşbirliği, No: 92.02, Ankara, 301s.
- Ersoy, M., 2015. Kentsel Planlamada Standartlar. Ninova Yayıncılık, 1. Basım, 335, İstanbul.
- Francis, M., 2003. Urban Open Space, Desinging For User Needs, https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=r4vm8owZFbgC&oi=fnd&pg=PP11&dq=urban+open+space&ots=cyrVPZqJM&sig=UI75g uQx5qqIPLzZzHD8NqZ_Q&redir_esc=y#v=onepage&q=urban%20open%20space&f=false (Erişim Tarihi: 07.11.2018).
- Gül, A. ve Küçük, V., 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, (2), 27-48.
- Gürsoy, B.D., 2018. Küçük Ölçekli Parkların Etki Alanlarına Kattığı Değerlerin ve Kullanım Potansiyellerinin İrdelenmesi İstanbul İli Beşiktaş İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul.

- Kandemir, R.V., 2010. Kamusal Alan İçerisinde Mahalle Parkları ve Bir Mahalle Parkı Tasarım Rehberi Düşüncesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kart, N., 2002. Emirgan Parkında Kullanıcıların Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Mansuroğlu, S., 2002. Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Özellikleri ve Dış Mekan Rekreasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 15(2), 53-62.
- Nasuh, D., 1993. Kent Parklarının Nitelikleri ve Ankara Örneğinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Pamay, B., 1978. Kentsel Peyzaj Planlaması, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Sherer, P.M., 2003. Why America Needs More City Parks and Open Space. The Trust for Public Land, 1-31.
- Simonds, J.O., 1961. Landscape Architecture: The Shaping of Man's Natural Environment. F.W. Dodge, New York, NY, 244 pp.
- Tanrıverdi, F., 1987. Peyzaj Mimarlığı Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metotları. Atatürk Üniversitesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Ders Kitabı, No: 49, Erzurum.
- Thompson, C.W., 2002. Urban Open-Space in The 21st Century. Landscape and Urban Planning 60, 59-72.
- Uzun, G., 1990. Kentsel Rekreasyon Alanlarının Planlanması. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı, No: 48. Adana.
- Yenice, M.S., 2012. Kentsel Yeşil Alanlar İçin Mekânsal Yeterlilik ve Erişebilirlik Analizi; Burdur örneği, Türkiye. Türkiye Ormancılık Dergisi, 13(1), 41-47.
- Yeşil, M. ve Yüksel, M., 2016. Ordu Kenti Örneğinde Kentlilik Bilinci. PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 11, 43-65.
- Yıldızcı, A.C., 1982. Kentsel Yeşil Alan Planlaması ve İstanbul Örneği. İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi. Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul.